

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE — SOCIOLOGIE

Director: DEM. I. DOBRESCU
Președintele Uniunii Avocaților din România

COMITETUL DE REDACȚIE:

TR. ALEXANDRESCU Avocat, Direc. Contenc. B-cel G-le a Țării Românești	ALEX. CERBAN Profesor la Facultatea de Drept, București	IOSEF G. COHEN Avocat membru Cons. legislativ	GR. CONDURATU Fost Consilier la C. de Apel București, Avocat	RÉNÉ DEMOGUE Profesor la Facultatea de Drept din Paris
V. DONGOROZ Dr. în Drept din Buc. Avocat	ALFRED JUVARA Dr. în Drept din Paris Avocat	D. NEGULESCU Profesor la Facultatea de Drept, București	I. GR. PERIȚEANU Avocat	C. SIPSOM Profesor la Facultatea de Drept, București
	GR. TRANCU-IAȘI Fost Ministru al Muncel Avocat	P. VASILESCU Dr. în Drept din Paris Avocat	AL. VELESCU Dr. în Drept din Buc. Avocat	C. STOEANOVICI Dr. în Drept din Paris Avocat
			ALBERT WAHL Profesor la Facultatea de Drept din Paris	

Secretar de Redacție: E. C. DECUSARA, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticii Judiciare

Membrii corespondenți pentru Paris: EDOUARD LÉVY și SILVIU KRAINIC, D-ri în Drept, Avocați, Paris

ABONAMENTUL

Un an p.B.-ci, Case Com. și Autorit. 1000 lei
" Avocați 600
" Magistrați 500
6 luni prețul de sus pe jumătate

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMANĂ

În lunile Iulie și August
apare odată la 2 săptămâni
Abonamentele se plătesc totdeauna înainte

Redacția și Administrația

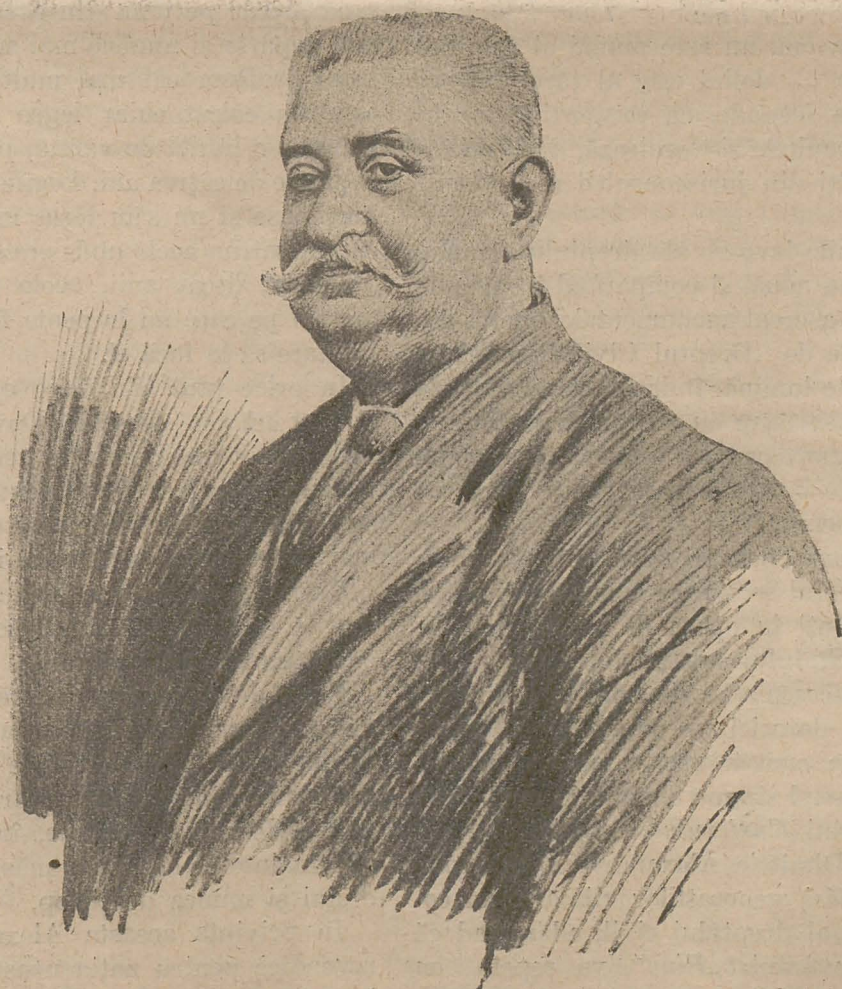
București Strada Artel No. 5
Lângă Palatul Justiției
TELEFON 13/29

Inmormântarea regretatului Prof. și Decan dela Iași D. Alexandresco

Mercuri 11 cor. a avut loc la Iași, cu mare solemnitate, înmormântarea savantului dela Iași, *Dimitrie Alexandresco*, căruia Guvernul i-a făcut funerarii naționale.

Ceremonia religioasă s'a făcut în marea Mitropolie a Iașilor, în asistența unui public numeros, compus din profesorii Universității, toți magistrații, și avocații locali, studenți, prieteni și reprezentanții autorităților.

Catafalcul era înconjurat de numeroase coroane, întrecari cităm: din partea familiei, a Universităților din Iași și București, Facultatea de Drept Iași, Primăria Iași, Curierul Judiciar, Uniunea avocaților din România, Societatea studenților

în Drept, studenților în medicină din Iași, Barourile din Iași, Ilfov, Dolj, Prahova, Dorohoi, Vâlcea, Covurlui, Roman, etc., și numeroase jerbe de flori naturale.

Din cauză că I. P. S. Mitropolitul Pimen se găsea bolnav în pat, iar vicarul Sf. Mitropolii se găsea absent, ocupat la București, serviciul divin s'a oficiat de părintele Niculcea, protoereul Iașilor, asistat de părintele Ștubei, înconjuși de alți 12 preoți și arhidiaconii Sf. Mitropolii. Răspunsurile au fost date de corul Sf. Mitropolii.

Seria discursurilor a început-o părintele lordăchescu, Directorul seminarului din Iași, ca reprezentant al I. P.

S. Mitropolitul Pimen, care într'un mod magistral, după ce a arătat afinitatea dintre Drept și Biserică și relevat meritele ilustrului dispărut, i-a adus ultimul omagiu din partea Sf. Biserici, pe care a servit-o cu credință tot timpul.

Apoi au urmat :

Discursul rostit de d-l C. TOMA, Primar al Iașilor.

Intristată adunare,

În numele cetățenilor ieșeni, aduc cuvânt de închinare marelui dispărut, amintirii lui Dimitrie Alexandrescu, care a fost și rămâne o glorie a orașului nostru de cultură, și o podoabă a învățământului superior al țării.

Dimitrie Alexandrescu, ieșan prin origină, prin educație, și prin prodigioasa sa activitate, a dat orașului acestuia cu prisos, o largă contribuție a frumosașelor și rarelor sale virtuți, în toate direcțiunile în care încrederea constantă a concetățenilor l-a chemat. În nenumărate rânduri ales consilier comunal, deputat și senator; a fost apoi magistrat, secretar general, dar mai mult și mai presus de toate a fost profesor.

În toate aceste prilejuri, Dimitrie Alexandrescu a constituit pe cetățeri, a înălțat prestigiul instituției, pe care o reprezintă și a fost ecoul larg și cuprinzător a celei mai inteligente și mai calde iubiri de bine, de dreptate și de adevăr.

Pentru această durerea, pe care o simt ieșenii, este fără margini.

Doliul pe care-l avem, nu este numai al familiei și al concetățenilor, — doliul este al țării întregi fiindcă operele sale fecunde, cu proporțiile lor uriașe, au depășit granițele și-l egalează, dacă nu întrec chiar, pe mulți din jurisconsulții recunoscuți ai lumii civilizate.

Desgropând vechile izvoare ale dreptului român, comentând legislația nouă, și comparând-o cu toate legislațiile străine, a creat monumentală operă, cunoscută sub numele de „Dreptul Civil Român“ și sortită a fi sursa de lumină, îndreptarul și călăuza tuturor, celor care se ocup cu știința dreptului.

Opera sa, — singura pe care o avem până acum în această ramură, — va străbate veacurile și va trăi cât va exista neamul.

De aceea întristarea noastră este fără margini; și mai ales acum, când se simte o mare nevoie de vastele sale cunoștințe în opera de unificare a legislației civile a Statului nostru întregit.

Dimitrie Alexandrescu a închis ochii însă, cu conștiința împăcată a datoriei pe deplin și cu prisosință împlinită, așa cum a vrut-o, cum a smțit-o și așa cum își rostise el singur dorința în anul 1910, cu prilejul jubileului *Curierului Judiciar*.

Cu acest prilej, Dimitrie Alexandrescu își exprimă dorința, de a lăsa generațiilor viitoare, un comentariu complet al dreptului civil, adăugând că după ce va scrie cuvântul: „*Fine*“, va repeta cu mulțumire vorbele lui Mirabeau:

„*Et maintenant, enveloppez-moi de parfums, et couronnez-moi de fleurs, pour entrer dans le sommeil éternel*“.

Această dorință, Dumnezeu l-a învrednicit a o împlini, și nu numai să-și desăvârșească opera, dar să o și întredacă prin largă contribuție, ce-a dat la pregătirea ante-proiectului de legislație civilă.

De aceea cetățenii acestui oraș se închină cu smerenie în fața rămășițelor pământești ale ilustrului lor concetățean, — și în clipa aceasta de eternă despărțire — îi aduc supremul omagiu, pe care Ta-cit îl aducea marilor cetățeni.

Nu laude, nu slavă, — dar o caldă și credincioasă inspirare, din dragostea sa de muncă, din râvna sa pentru cultură și din devotamentul său pentru țară și neam.

Să-i fie țărâna ușoară.

Discursul d-lui Prof. I. PETROVICI, în numele Universității din Iași.

Jalnică adunare,

Dimitrie Alexandresco nu mai este. Cu trecerea lui în lumea celor care au fost, Universitatea ieșană pierde pe unul din aceia care îi ducea faima mai departe și numele mai sus. Ea a vrut să-l păstreze profesor cât mai mult cu putință și pentru asta s'a călcat chiar legea învățământului, care prevede o limită de vârstă, pe care Alexandresco o depășise de câțiva ani. Legile vieții au fost însă mai nemiloase și nu s'au lăsat înfrânate; n'au văzut de cât un bătrân acolo unde era o lumină încă vie, n'au numărat decât anii, acolo unde erau de socotit lucruri pe care nu le poate face altul, așa cum era în stare să le facă el.

În orice țară și'n orice epocă Alexandresco ar fi fost un om deosebit. Dovadă că opera lui juridică n'a rămas admirată numai între hotarele țării noastre, ci a fost recunoscută și prețuită chiar în străinătate, unde sunt învățați mai mulți, tradiție mai îndelungată, pretențiuni mai mari.

Pentru țara noastră însă și mai ales pentru vremurile de față, Alexandresco era o culme și tot odată un exemplu minunat.

Pilde de inteligență ageră, cu scăpărări săgalnice și observări iscusite, așa precum era inteligența lui, se vor găsi destul de numeroase pe pământul nostru binecuvântat. Dar ceea ce a fost și mai ales a devenit o raritate, în țara noastră obosită mai înainte de-ași fi dat măsura, este pasiunea studiului și munca de ciclop.

În privința aceasta Alexandresco ori cât l'am revendica pentru nația noastră, a întrupat — trebuie să spunem — însușiri pe care dânsa încă nu le

are. El nu este o expresie a noastră, ci un ideal către care trebuie — dacă vrem să nu trecem în istoria culturii ca un episod de daruri selipitoare, cari se risipesc zadarnic ca niște scântei. Munca încordată și conștiințioasă, patima de muncă, — iată o însușire cu care nu ne putem lăuda prea tare, dar pe care, acel ce ne părăsește astăzi, a avut-o ca un adevărat titan.

În creerul său neobosit a strâns o viață întreagă legiunile tuturor popoarelor, pe care le-a așternut în tomuri voluminoase, comparându-le și cântărindu-le între ele, pentru a găsi cărarea justiției ideale, așa de greu de aflat în vălmășagul intereselor, la umbra prejudecăților, în clocotul agitațiilor omenești.

N'a rămas nimic strein — în direcția aceasta — cercetării sale neobosite, opera sa este un vast repertoriu al conștiinței umane în epicile ei silințe, de-a găsi hotarele armoniei sociale.

Opera lui Alexandresco este un fel de istorie universală a dreptului civil, un turn din vârful căruia se poate privi în zările luminoase ale dreptății, — de aci, din țara românească, unde nu prea sunt edificii înalte de pe care să privim în depărtări.

O altă însușire pe care o avea Alexandresco și care e așa de rară în aceste vremuri de ațătare și de ură, e bunătatea nemărginită a inimei lui. Bunătatea e veșnic generatoare de fapte frumoase și dacă uneori ajunge și ea la slăbiciune, niciodată greșelile bunătății nu se pot compara cu păcatele urei, niciodată iertarea nu creiază un ireparabil, așa cum o face răzbunarea neînduplecată.

N'am pomenit decât însușirile cele mai de căpetenie ale aceluia care pleacă dintre noi. E destul pentru ca jalea Universității — în numele căreia vorbesc — să ne fie o vorbă deșartă și doliul ei un simplu cuvânt. Durerea marei instituții ieșene, pornește din conștiința unui gol care rămâne, din greutatea de-a zări în negura viitorului, pe omul care cu adevărat să ia locul aceluia care coboară în umbra trecutului și pe care ne deprinsesem a-l ști printre noi.

Cine știe când din hazardul vremurilor, care nu s'arată prea darnice, Universitatea noastră are să mai dobândească un savant așa de uriaș!

Cine știe cât va mai dăinui știrbirea de lumină, pe care o încearcă nimbul mult încercatei instituțiuni!

Dimitrie Alexandresco a intrat în nemărginire. N'a fost nepregătit pentru aceasta, când de-atâtea ori a pipăit nemărginirea cu vasta lui știință și a simțit infinitul în munca lui de gigant. Obisnuit să nu ia nimica în tragic, va fi privit și moartea la fel cum a privit viața; ca o datorie pe de-o parte, c'un zâmbet bun pe de alta.

Nimeni nu se poate lăuda că știe ce este dincolo de lumea pe care o vedem. Dar glasul lui Dimitrie Alexandresco pare că tot se aude și 'n clipa

asta ne spune deslușit: Cel mai bun mijloc de-a arăta că m'ați prețuit urmați-mi calea. Munciți fără preget și cu inima generoasă. Cu asta vă slujiți și țara și vă slujiți și vouă înși-vă, împăcându-vă viața și împăcându-vă cu moartea.

Am fost fericit cât am stat între voi, și n'am nimic de zis că trebuie să mă despart. Cale bună pentru mine, rămas bun pentru voi.

Fie ca admirația sinceră care îl înconjoară în acest moment de eternă separațiune, să se prefacă într'o rodnică ucenicie sufletească, într'o imitație fecundă, în toate cele mari și bune ale celui care s'a dus!

Ușoară să-i fie țărâna, lui—mai înțeleaptă să ne fie calea, nouă!

Discursul rostit în numele ministerului de Justiție de d-l IONESCU-DOLJ, secretar general la acel minister.

Jalnică adunare,

Pătruns de cea mai adâncă durere și cu sufletul plin de mâhnire, vin în numele Ministerului de Justiție să depun înaintea rămășițelor pământești ale aceluia ce a fost Dimitrie Alexandresco cele mai profunde și jalnice regrete.

Este greu să ne obișnuim cu ideea morții lui Dimitrie Alexandresco după cum este greu a spune, cât este de mare golul pe care-l lasă în urma disparițiunii lui.

* Dimitrie Alexandresco a fost un uriaș în știința juridică română și de aceea golul pe care-l lasă, e imens.

Voltaire spune că sunt oameni după măsura cărora însăși natura trebuie să se odihnească.

Tot așa se poate spune de Dimitrie Alexandresco că va trece multă vreme până să se ivească un al doilea ca el.

Din întreaga viață juridică a țării Românești în ultimii 40 ani, se desprinde luminos figura măreată a jurisconsultului Dimitrie Alexandresco. În adevăr, în toată această epocă, Dimitrie Alexandresco prin scrierile lui era sfătuitoarea avocatului care voia să-și studieze procesul; tot la lucrările lui recurge magistratul care voia să-și pronunțe sentința.

Însăși legiuitorul care îl interesă o lege nouă, găsea cu lucrările lui Dimitrie Alexandresco embrionul legilor de mâine.

Ajutat de o putere de muncă neobișnuită, după întoarcerea dela Paris, cu o pregătire juridică deosebită, s'a aplicat cu totul științei dreptului. El înțelesese că știința juridică română în acele timpuri, e abia la începutul ei și că are nevoie de o muncă luminoasă spre a se forma, îndrumă și ridica la nivelul științelor similare streine.

De aceea cu toată această putere de muncă și cu o hotărâre nestrămutată s'a pus în serviciul ei și

se poate spune la moarta sa, după cum s'a spus și în viață fiind, că munca și activitatea sa pe toate tărâmurile ca magistrat, ca profesor, ca avocat la bară, a fost rodnică. Ea a fost, pentru generațiunile care l-au urmat și acei cari l'au apropiat întocmai ca apa ploilor răcoritoare de vară, care pătrunde la rădăcina grânelor din lanuri și ajută la producerea unei recolte abundente.

Grație acestei puteri de muncă n'a fost chestiune de drept mai importantă, n'a fost sentință pronunțată de vre-o instanță judecătorească din orice colț al țării care să scape penei și criticei lui Dimitrie Alexandresco. El le adnotă pe toate, dând celor bune aprobare și încurajare, iar celor greșite îndrumare, însă în toate cazurile cu o bunăvătă nețărmită, bunăvătatea fiind caracteristica sufletului său mare.

Nu era pentru el bucurie mai mare decât aceea când constată că o sentință frumoasă a fost redactată de unul din foștii săi elevi. Articolele ce săptămânal scria la revistele juridice și nu la una, la toate, cu o competență și o bogăție de cunoștințe neîntrecute, erau tot atâtea contribuțiuni la ridicarea și răspândirea cunoștințelor juridice la noi.

Opera cea mare însă care face, și va face, ca numele lui Dimitrie Alexandresco să rămână de-a pururea legat de progresul științei juridice la noi, este lucrarea sa asupra dreptului civil român.

Serisă într'o epocă când literatura juridică era cu totul săracă, când dreptul român era în formațiune, prin transplantarea codurilor franceze în viața românească, se poate ușor vedeă și aprecia cât de neprețuite au fost serviciile aduse prin aceste lucrări juriștilor români de toate categoriile.

Din tratatele lui Dimitrie Alexandresco am învățat să cunosc pentru prima oară și cu mine toți juriștii, monumentele legislative ale Dreptului nostru vechi. El a făcut pentru prima oară această legătură între trecut, — al cărui fir a fost tăiat în 1864, — și între prezent.

În aceste condițiuni activitatea lui Dimitrie Alexandresco ia proporțiile unei activități mari, a unei opere naționale.

Ca unul care am trăit și urmărit viața juridică a țării de aproape 30 ani, atât ca magistrat cât și în calitate de secretar general al Ministerului de Justiție, în numele căruia vorbesc, îmi fac o datorie de conștiință în a recunoaște că Dimitrie Alexandresco, prin opera lui, a adus servicii nu numai științei dreptului în general, dar și justiției în special.

Progresele realizate de justiția țării, sunt strâns legate de munca uriașă a celui pe care îl plângem azi.

Chiar și ultimele sale clipe le-a trecut lucrând tot în serviciul justiției, la un mic Compendiu de drept comparat între legislațiile în vigoare azi pe teritoriul țării; după însărcinarea Ministerului de Justi-

ție, în scop de a înlesni examenul tinerilor magistrați, compendiu din care a scris numai o parte.

În numele acestor servicii aduse științei dreptului român și justiției țării în genere, depun aci, pe lângă flori, o lacrimă de recunoștință pe mormântul celui care a fost Dimitrie Alexandresco.

Fie ca din toate acestea să se desprindă un bun exemplu pentru generațiunile tinere și o cât de slabă consolare pentru întristata lui familie și venerata doamnă, care i-a fost tovarășă nedespărțită toată viața.

Fie-i țărâna lui ușoară !

D-l PROFESOR I. VALAORI, Secretar General la Ministerul Instrucțiunii publice, din partea acestui minister a arătat meritele defunctului ca profesor și comentator al marelui opere *Tratat de Drept Civil*, care a fost apreciată de cei mai iluștrii profesori din străinătate.

Regretăm că nu ne-am putut procura acest frumos discurs, deși ni se promisese că ni se va da.

Discursul rostit de d-l prof. HEROVANU și decan al Baroului IAȘI, în numele Facultății de Drept din Iași și al Barourilor din țară.

Intristată asistență,

Facultatea de drept mi-a dat greaua însărcinare de a face elogiol marelui dispărut. Ca reprezentant al Baroului de Iași, îmi îndeplinesc aceeași piosă datorie.

Capriciile întâmplărei sunt adeseori surprinzătoare; și această coincidență — de a vorbi pentru aceste două instituții — îmi apare cu o semnificație deosebită. În adevăr, dacă bogata activitate care umple existența lui Dimitrie Alexandresco, s'a risipit din belșug pretutindeni, și în știința dreptului și în distribuirea justiției și în politica generală, apoi nicăeri n'a strălucit mai mult decât la bara justiției și de pe catedra universitară și nicăeri n'a fost mai strânsă legătură decât între aceste două.

Jurisconsult eminent, posedând o vastă cultură, o putere de muncă neîntreruptă, elocința ușoară, simplă, atrăgătoare, viziunea clară, spiritul viu, sufletul generos, el era destinat prin toate însușirile sale, ambelor aceste cariere, de o potrivă de alege, de o potrivă de grele, de o potrivă de nobile.

Dar pentru a-și concentra toate forțele, toată munca, tot timpul, vastei lucrări — pe care din fericire ne-a lăsat-o întregă — „Tratatul său de Drept Civil“, a trebuit, la un moment dat, s'aleagă între toate drumurile pe care le bătuse și care stăteau încă deschise dinaintea lui. Printr'o înțeleaptă înțelegere a chemării sale, el și-a sacrificat cariera care-i putea da mai multă glorie și mai multe foloase materiale: n'a mai apărut la bară, decât rar, — cele de mai multe ori cedând unei insistențe, ali-

nând o suferință, ajutând o nevoie. Dar până în ultima clipă a vieții sale, el a aparținut Baroului, pe care l'a onorat cu numele, cu prestigiul, cu autoritatea sa.

Pentru posteritate, numele lui Dimitrie Alexandresco va evoca însă cu deosebire pe profesor, pe bunul profesor de la Iași, care, timp de peste 30 de ani, a stat la datoria lui, cu dragoste, cu răbdare, cu bunătate, cu iubire pentru sufletele tinere care l'au ascultat și l'au înțeles.

Și opera lui doctrinară tot catedrei aparține, chiar dacă n'are un caracter didactic, — pentru că rămâne tot o operă de cultură și de educație, pentru că s'a produs simultan cu opera universitară, pentru că amândouă stau într'o asociație armonică, izvorâte amândouă din același elan al sufletului, din aceleași năzuințe.

Opera aceasta, cunoscută nu numai la noi, dar și dincolo de hotarele țării, e nespus de vastă. Ea nu constă numai în marele tratat de Drept civil (care și singur, ar fi asigurat, autorului lui, dreptul la recunoștința noastră), dar în același timp, în nenumăratele articole pline de observațiuni critice și de însemnări erudite, de care toate publicațiile noastre juridice sunt pline. Numai când se va aduna tot materialul acesta, coordonat cu metodă și ordine, se va vede, în ce proporții imense și cu ce bogată varietate, se înfățișează opera aceasta.

Cu opera aceasta, Dimitrie Alexandresco rămâne o figură deosebită și mare, nu numai pentru noi ei și pentru cei ce vor veni după noi.

Dar pentru noi, cari l'am cunoscut, cari l'am stimat, cari l'am iubit, figura lui va păstra un relief aparte, cu deosebire prin două însușiri rare: munca și bunătatea.

La noi, unde atâtea spirite binecuvântate de Dumnezeu își perd timpul într'o activitate sterilă, fără directivă, fără ideal, — a munci cu stăruință, cu spirit de continuitate, cu credință, cu devotament, — e o virtute. Dimitrie Alexandresco a fost unul din puținii cari au această virtute.

Dar munca ordonată și fecundă, e un izvor de mulțumire și de sănătate morală. Marii muncitori au sufletul liniștit și de aceea sunt buni. Dimitrie Alexandresco a fost, mai presus de toate un suflet bun, — până'ntr'atât, ne spunea de curând un mare și distins coleg al nostru, încât era bun, chiar acolo unde bunătatea devine slăbiciune, dacă nu, chiar vină.

Și bunătatea e o virtute; poate cea mai aleasă din toate; pentru că este și rămâne cea mai frumoasă podoabă a sufletului omenesc.

Dacă opera lui Alexandresco ne va provoca întotdeauna admirația și respectul, — munca și bunătatea lui vor face ca amintirea ce i-o păstrăm să ne fie întotdeauna plăcută și înduioșată.

Moartea l'a surprins în plină activitate, fără nici o scădere, viguros, senin, plin de cea veselie co-

municativă care-l făcea atât de atrăgător. Moartea i-a încheiat cariera de profesor, pe când îndeplinea sarcina de decan — *primus inter pares*, — decan al facultății pe care a onorat-o o viață întreagă.

De astă dată nu mai e o simplă coincidență, cred — ei mai curând un semn al justiției divine, care a vrut să scutească de suferință și de uriciune, sufletul acesta simplu, plin de lumină și de bunătate.

Telegrame sosite din partea baroului Capitalei, și a numeroase alte barouri din țară, — Craiova, Galați, Fălticeni, R. Vâlcea, — mă însărcinează să exprim aici emoțiunea intensă pe care moartea lui Dim. Alexandresco a provocat-o în toată lumea juridică și să presar flori peste cosciugul încă deschis.

Cu pietate mi-am îndeplinit mandatul. Florile sunt aici, inundând catafaleul. Dar știu bine că florile cele mai alese, rămân cele care au încolțit în toate aceste suflete înduioșate: recunoștința, regretul, iubirea.

D-I PROFESOR PETRE MISSIR din partea Universității din București analizând meritele și puterea de muncă a lui Dimitrie Alexandresco, a prezentat omagii din partea acestei universități și din partea Baroului de Ilfov și a Uniunii Avocaților și condoleanțe întristatei familii.

Discursul rostit de d-l Procuror-general KESSIM în numele magistraturei.

Intristată adunare,

În numele Curții de Apel din Iași, vin să salut rămășițele pământești ale lui Dimitrie Alexandresco și să aduc elogiul binemeritat memoriei acestui mare pătrunzător al științei Dreptului, cu o reputație care a trecut de mult hotarele țării noastre.

Pe când îmi făceam studiile la Paris, într'o zi urcând strada spre școala de Drept, văd în vitrinele librăriilor acelei străzi, expus un volum nou eșit de sub presă: „*Droit ancien et moderne de la Roumanie, étude de législation comparée*“ de Alexandresco, profesor la Universitatea din Iași, fost magistrat, etc.... În aceiași zi la cursul de Drept internațional a celebrului profesor Renault, aproape toată prelegerea a vorbit despre această carte, făcând numeroase citate din ea și numind pe autor: „*eminentul nostru coleg de la Universitatea din Iași*“.

În timpul examenelor a aceluiași an, asistând la examinarea unui camarad, profesorul Jobbé Duval care examină la Dreptul Civil, văzând că în fața sa are un român, îi pune o întrebare în legătură cu codul nostru civil.

Candidatul face un gest, care pare că voia să exprime că n'a putut aprofunda chestiunea, în lipsă de autori.

Profesorul i-a citat acelaș volum a lui Alexandresco, indicând capitolul unde poate găsi, adăugând: „este așa de bine și judicios tratată chestiunea ce ți-am pus-o“.

Asupra reputațiunei sale de jurist, jurisconsult, profesor, autor și maestrul al barei, antevorbitorii și cei ce mi vor urmă, v'au reliefat-o și vă vor arăta-o.

Din activitatea lui prodigioasă, noi nu putem uita că și-a închinat o parte și magistraturei eșane.

În August 1876, după ce și-a terminat studiile liceale și Universitare în Franța a fost numit procuror de secțiune la Tribunalul Iași, apoi la 1878 a trecut judecător de Tribunal și de Instrucție până la Noembrie acelaș an, când a fost înaintat prim-procuror, unde a stat până la Martie 1880, părăsind întâia oară magistratura. În 1891 a fost secretar general al Ministerului de Justiție, iar la 29 Aprilie 1899, a fost numit procuror general Curtea de Apel din Iași până la 17 Septembrie acelaș an, când a fost înaintat procuror general la Înalta Curte de Casație și Justiție, în urmă trecând consilier la aceeași Înalță Curte, până la 1901, când a părăsit iarăși magistratura.

În tot acest timp, a pus aceeași muncă, aceeași euziozitate de cercetător înrădăcinat în descoperirea adevărului, aceeași bunătate sufletească față de justițiabili, tratându-i cu blândețe și filosofia caracteristică firei sale, tot astfel cum a fost în întreaga sa viață și în toate acțiunile sale.

A rămas întotdeauna strâns legat de magistrați și de magistratură. Își urmărea pe foștii săi elevi, uniia din ei atingând astăzi cele mai înalte trepte a carierei de magistrat, întreținând cu el legături de strânsă colegialitate.

Pentru el nu există afacere mare sau mică, dacă speța era demnă de interes, adnotă și comentă în nenumăratele reviste juridice la care colaboră, deopotrivă cartea de judecată a ajutorului de judecător dintr'un colț îndepărtat al țării, ca și deciziunea redactată de consilierul de la Curtea de Apel.

În sălile Palatului de Justiție din Iași, nu vom mai vedea pe Dimitrie Alexandresco, căruia i se făcea loc când trecea, atât de către magistrații noi sau vechi în carieră, cât și de către адвоаți, înconjurându-l cu dragostea și respectul cuvenit muncii și științei sale; dar dacă nu vom mai vedea întruchiparea lui sub înfățișarea lui voit neîngrijită de orientalism, spiritul său ascuțit la cultura celui mai înaintat occidentalism, va plană pururea printre noi...

Multă vreme prin sălile Palatului de Justiție se vor istorisi trăsături de spirit de ale sale, până ce vor trece din generații în generații sub formă de legende și anecdote juridice.

Rugăm familia îndurerată de această pierdere să creadă în sentimentele de întristare ce ni-a prici-

nuit moartea sa, asigurând-o că luăm o vie parte la durerea lor.

În fața rămășițelor pământești ale lui Dimitrie Alexandresco, care o viață întreagă și-a închinat-o, muncind pentru acest cuvânt abstract *Dreptate*, ne plecăm și împreună rugem noastre cu ale Bisericeii, pentru ca sufletul său, să fie așezat printre cei drești, și ușoară să-i fie țărâna!

Discursul studentului dela Iași, PARASCHIV ILIE.

„Și iarăși m'am uitat în mormânt și am văzut oase goale și am zis : Oare cine este bogatul și cine e săracul ? Cine este împăratul și cine este ostașul ?“

Intristată adunare,

Acestea sunt cuvintele cu cari profetul privind la deșertăciunea vremelnicilor lucruri omenesti arată că toate sunt amăgiri și fum. Ambiții nemăsurate, împărății și măriri pline de strălucire se prăbușese în țărână și odată cu ele omul.

„Din pământ ești și în pământ te vei întoarce“. Aceasta e ordinea lumii. Și totuși în fața trupului meinsufletit al scumpului nostru profesor Alexandresco, simțim că omul este ceva mai mult decât acest pumn de țărână, care mai curând sau mai târziu se întoarce acolo de unde a fost luat. Sufletul mare ascunzând în el bogății neprețuite de cugotare înaltă. de avânt desinteresat pentru știință și pentru catedră. al aceuia care în curs de atâtea decenii. a luminat și îndrumat atâtea generații de tineri. Sufletul acesta desprins de trecătoarele legături trupesti, rămâne să trăiască mai departe și în sufletele noastre. al celei din urmă generații care a avut fericirea de a-i ascultă încă minunatele-i prelegeri și în acelaș timp nenorocul de a fi noi cei din urmă ucenici; în numele acestora depun la căpătâiul lui, mănunchiul de flori ale recunoștinței calde și al tristeței nemărginite, care ne copleșeste, sufletele.

Ași dori să pot redă măcar o imagine palidă a frumoaselor ore de curs. trăite împreună când cu cuvântul lui blând asemenea unui bunic în mijlocul cetei de nepoți ce-l înconjurau. însufletea principii abstracte de drept printr'o bogată comoară de exemplificări vii, în care pildele din trecutul neamului românesc. căpătau sub vraja evocării lui, o viață aievea. Cu figura lui blândă și duioasă, cu ochii veșnic senini, în care se oglindea o nesfârșită bunătate. cu chipul lui de bătrân sfătos, plin de vervă și de spirit. cu vorba-i domoală și colorată. variată și expresivă. lecțiile lui ne captivau și ne fermecau. se strecură în sufletele noastre trăzind nesfârșite rezonanțe, asemenea unor melodii frumoase.

În afară de activitatea sa ca profesor. care este numai o față a bogăției sale personalități. rămân înaltele sale însușiri de om al științei. care sunt o dovadă eloquentă a imenselor posibilități de creațiune și nebănuitelor capacități ale geniului românesc. Dar aceste merite care ne-au făcut cinste în fața străinătății, au fost relevate cu mai multă competență înaintea mea.

Rămâne ea în numele tuturor studenților dela facultatea juridică din Iași să exprim adâncă părere

de rău, față de dureroasa pierdere pe care astăzi o încercăm cu toții, pierderea ireparabilă a unui bun părinte sufletește. În urma lui ne lasă drept moștenire, pilda vieții sale, pusă în serviciul științei și al neamului. Munca sa neîntreruptă, desinteresată și rodnică, va fi un puternic și permanent imbold pentru noi tinerimea universitară, către muncă stăruitoare pusă în serviciul aceluiaș ideal.

Discursul ținut de PETRE IONESCU-MUSCEL din partea studenției.

Mult îndurerată asistență,

Încă unul din cele mai înalte spicuri ale științei noastre se rupe cu moartea savantului profesor Dimitrie Alexandresco. Catafalcul de anunță rămasul din urmă ce și-l ia dela noi marele jurisconsult dela Iași, — ne apropie zorii de a pricepe ce a pierdut țara, prin trecerea lui în cealaltă viață.

Studenția întreagă din țară, în asentimentul căreia sunt, simte fierbinți lacrimi cu această despărțire și prezintă omagiile ei de respect, admirație și iubire profesorului savant, ce-i condus astăzi la mormânt, în lacrimile noastre, în lacrimile țării. Noi tinerii bătați în ușa științei nu putem a-i preamări nemurirea decât păstrând și păzind cu îngrijire articolele de crez, ce ni le-a lăsat.

În aceste articole de înaltă viață vibrează munca, munca limpede neumbrită de vanitate sau glorie. Scriește în ele nemărginirea, munca și modestia ca elemente de seamă în știința pură și universală.

Dar opera marelui nostru jurisconsult nu se mărginește în câmpul strict juridic. În ea trăiește și curatele noastre inspirațiuni de viitor ca neam, în arena vieții politico-sociale a popoarelor.

Și dacă în general țara românească, ca și așezământul juridic mondial suferă un mare gol prin această pierdere a jurisconsultului Alexandresco, apoi, în special, noi studenții țării, plângem și mai mult această moarte. O plângem, îndurerată asistență, pentrucă pe lângă durerea ce-o primim toți prin moartea unui om de știință, noi studenții mai pierdem și un ilustru profesor și un bun părinte. Cine i-a fost elev și orice student, indiferent de facultate, ce i-a cunoscut căldura și dragostea cu care ne privea, mai plânge astăzi și pe un bun părinte. Bunul nostru profesor Alexandresco, pe stradă, pe sălile facultății, în tren, la cantină, întotdeauna fără formologii stătea și ne ascultă. Câte frumoase învățătminte n'am mai fi avut de luat dela el, noi studenții tocmai în aceste vremuri de afirmate frământări în viața studentescă? Căci dacă se poate vorbi de drept comparat, tot așa se poate vorbi și de profesor comparat, decan comparat, părinte sufletește comparat. Plânge dar studenția țării această moarte și nu face nici-o comparație pentru a nu-i se mări durerea.

Cu ochii brodați de cele mai cinstite lacrimi, studenția neamului românesc în acest moment de-o foarte pronunțată emoție, ingenunche în fața cerului și a acestui sicriu și rugător își înalță glasul către Dumnezeu spre a primi în sânul lui pe savantul profesor și părintele ei Dimitrie Alexandresco.

Discursul d-lui avocat și fost ministru GR. L. TRANCU IASI, în numele foștilor elevi ai defunctului

„La moartea profesorului meu Dem. Alexandresco”

Intristată asistență,

În liniștea căsuței din Sărărie, în noianul de hrisoave și documente, fruntea albă care se aseamnă cu frontispiciul unei cărți sfinte deschise și a cărei brăzdări te făceau să te gândești la atâtea linii dintr-o pravilă, de acum înainte nu se va mai apleca din zori și până noaptea târziu deasupra manuscrisurilor care aveau să ridice mărețul monument al dreptului civil.

Copilăria m'a învățat să cunosc psalmii clopoteilor Mitropoliei din Iași, tovarășele suferințelor și bucuriilor mele. De data aceasta au fost vestitoarele prăbușirii copacului falnic al științei juridice românești. Ce trist și ce înălțător este totuși poemul stejarului căzut. Cât își ridică vârful său către înălțimile cerului albastru nimenea nu vrea să știe nici cât loc ocupă și nici câtă umbră dă! Numai când e doborât lumea îngrijorată și oprită în vâltoarea activității zilnice își dă seamă de lipsa lui!

La sfârșitul celui de-al XI-lea volum al comentariilor sale, Dem. Alexandresco avea dreptul să reproducă sfârșitul pravilei lui Vasile Lupu: „*Laudă lui Dumnezeu creatorul care după început a dat și sfârșitul!*” Noi nu putem să aducem astăzi lauda aceasta. Alexandresco care nu lăsa nimănui sentimentul bătrâneții, el care cu setea de eternitate, a desăvârșit unitatea superbă a unei vieți închinată până la ultima clipă dreptății și adevărului, ne deprinsesem să-l considerăm nemuritor și în făptura lui fizică!

Nemuritor socoteam că este și așa îl visam noi care-i știam sufletul, noi care-i apreciam veselia. Cu toată intensitatea vieții și cu toate amărăciunile nu lua viața în tragicul ei. Surzând în viață nu înseamnă că renunți la luptă, ci dai apriga bătălie pe o vreme senină.

Unii sfinți ai bisericii au tras din durere cea mai bună dovadă a vieții. Mulți învățați cred că cea mai evidentă dovadă e pasiunea. Ce e o viață fără pasiuni?

Dante lăsa la poarta infernului pe toți cei ce au trăit fără blam și fără laude. ființele neutre, inerte și mizerabile cărora le-a fost frică de viață și le pedepsea cu o desconsiderare mai mare decât blestemul. Prin pasiune se afirmă vitalitatea noastră și numai forța spiritului poate să analizeze și să redea forța pasiunii. Alexandresco era un pasionat și partea socială a operei lui ne-arată pasiunea sa pentru idealul justiției sociale și a comunității dezrobite. Cine i-a cedit paginile consacrate celor obidiți, celor umiliți! Cine l'a ascultat în Senat vorbind de suferințele celor pe care viața i-a nedreptățit. Cine l'a văzut plângând la cursuri atunci când

Profesorul i-a citat acelaș volum a lui Alexandresco, indicând capitolul unde poate găsi, adăugând: „este așa de bine și judicios tratată chestiunea ce ți-am pus-o“.

Asupra reputațiunei sale de jurist, jurisconsult, profesor, autor și maestrul al barei, antevorbitorii și cei ce mi vor urmă, v'au reliefat-o și vă vor arăta-o.

Din activitatea lui prodigioasă, noi nu putem uita că și-a închinat o parte și magistraturei eșane.

În August 1876, după ce și-a terminat studiile liceale și Universitare în Franța a fost numit procuror de secțiune la Tribunalul Iași, apoi la 1878 a trecut judecător de Tribunal și de Instrucție până la Noembrie acelaș an, când a fost înaintat prim-procuror, unde a stat până la Martie 1880, părăsind întâia oară magistratura. În 1891 a fost secretar general al Ministerului de Justiție, iar la 29 Aprilie 1899, a fost numit procuror general Curtea de Apel din Iași până la 17 Septembrie acelaș an, când a fost înaintat procuror general la Înalta Curte de Casație și Justiție, în urmă trecând consilier la aceeași Înalță Curte, până la 1901, când a părăsit iarăși magistratura.

În tot acest timp, a pus aceeași muncă, aceeași euziozitate de cercetător înrădăcinat în descoperirea adevărului, aceeași bunătate sufletească față de justițiabili, tratându-i cu blândețe și filosofia caracteristică firei sale, tot astfel cum a fost în întreaga sa viață și în toate acțiunile sale.

A rămas întotdeauna strâns legat de magistrați și de magistratură. Își urmărea pe foștii săi elevi, uniia din ei atingând astăzi cele mai înalte trepte a carierei de magistrat, întreținând cu el legături de strânsă colegialitate.

Pentru el nu există afacere mare sau mică, dacă speța era demnă de interes, adnotă și comentă în nenumăratele reviste juridice la care colaboră, deopotrivă cartea de judecată a ajutorului de judecător dintr'un colț îndepărtat al țării, ca și deciziunea redactată de consilierul de la Curtea de Apel.

În sălile Palatului de Justiție din Iași, nu vom mai vedeă pe Dimitrie Alexandresco, căruia i se făcea loc când trecea, atât de către magistrații noi sau vechi în carieră, cât și de către адвоаți, înconjurându-l cu dragostea și respectul cuvenit muncii și științei sale; dar dacă nu vom mai vedeă întruchiparea lui sub înfățișarea lui voit neîngrijită de orientalism, spiritul său ascuțit la cultura celui mai înaintat occidentalism, va plană pururea printre noi...

Multă vreme prin sălile Palatului de Justiție se vor istorisi trăsături de spirit de ale sale, până ce vor trece din generații în generații sub formă de legende și anecdote juridice.

Rugăm familia îndurerată de această pierdere să creadă în sentimentele de întristare ce ni-a prici-

nuit moartea sa, asigurând-o că luăm o vie parte la durerea lor.

În fața rămășițelor pământești ale lui Dimitrie Alexandresco, care o viață întreagă și-a închinat-o, muncind pentru acest cuvânt abstract *Dreptate*, ne plecăm și împreună rugem noastre cu ale Bisericeii, pentru ca sufletul său, să fie așezat printre cei drepți, și ușoară să-i fie țărâna!

Discursul studentului dela Iași, PARASCHIV ILIE.

„Și iarăși m'am uitat în mormânt și am văzat oase goale și am zis: Oare cine este bogatul și cine e săracul? Cine este împăratul și cine este ostașul?“

Intristată adunare,

Acestea sunt cuvintele cu cari profetul privind la deșertăciunea vremelniceilor lucruri omenesti arată că toate sunt amăgiri și fum. Ambiții nemăsurate, împărății și măriri pline de strălucire se prăbușese în țărână și odată cu ele omul.

„Din pământ ești și în pământ te vei întoarce“. Această e ordinea lumii. Și totuși în fața trupului meinsufletit al scumpului nostru profesor Alexandresco, simțim că omul este ceva mai mult decât acest pumn de țărână, care mai curând sau mai târziu se întoarce acolo de unde a fost luat. Sufletul mare ascunzând în el bogății neprețuite de cugătare înaltă, de avânt desinteresat pentru știință și pentru catedră, al aceluia care în curs de atâtea decenii, a luminat și îndrumat atâtea generații de tineri. Sufletul acesta desprins de trecătoarele legături trupești, rămâne să trăiască mai departe și în sufletele noastre, al celei din urmă generații care a avut fericirea de a-i ascultă încă minunatele-i prelegeri și în acelaș timp nenorocul de a fi noi cei din urmă ucenici; în numele acestora depun la căpătâiul lui, mănunchiul de flori ale recunoștinței calde și al tristeței nemărginite, care ne copleșește, sufletele.

Ași dori să pot redă măcar o imagine palidă a frumoaselor ore de curs, trăite împreună când cu cuvântul lui blând asemenea unui bunic în mijlocul cetei de nepoti ce-l înconjurau, însufletea principii abstracte de drept printr'o bogată comoară de exemplificări vii, în care pildele din trecutul neamului românesc, căpătau sub vraja evocărei lui, o viață aievea. Cu figura lui blândă și duioasă, cu ochii veșnic senini, în care se oglindea o nesfârșită bunătate, cu chipul lui de bătrân sfătos, plin de vervă și de spirit, cu vorba-i domoală și colorată, variată și expresivă, lecțiile lui ne captivau și ne fermecau, se strecură în sufletele noastre trăzind nesfârșite rezonanțe, asemenea unor melodii frumoase.

În afară de activitatea sa ca profesor, care este numai o față a bogăției sale personalități, rămân înaltele sale însușiri de om al științei, care sunt o dovadă eloquentă a imenselor posibilități de creațiune și nebmuitelor capacități ale geniului românesc. Dar aceste merite care ne-au făcut cinste în fața străinătăței, au fost relevate cu mai multă competență înaintea mea.

Rămâne ca în numele tuturor studenților dela facultatea juridică din Iași să exprim adâncă părere

de rău, față de dureroasa pierdere pe care astăzi o încercăm cu toții, pierderea ireparabilă a unui bun părinte sufletește. În urma lui ne lasă drept moștenire, pilda vieții sale, pusă în serviciul științei și al neamului. Munca sa neîntreruptă, desinteresată și rodnică, va fi un puternic și permanent imbold pentru noi tinerimea universitară, către muncă stăruitoare pusă în serviciul aceluiaș ideal.

Discursul ținut de PETRE IONESCU-MUSCEL din partea studenției.

Mult îndurerată asistență,

Încă unul din cele mai înalte spicuri ale științei noastre se rupe cu moartea savantului profesor Dimitrie Alexandresco. Catafalcul de anunț rămasul din urmă ce și-l ia dela noi marele jurisconsult dela Iași, — ne apropie zorii de a pricepe ce a pierdut țara, prin trecerea lui în cealaltă viață.

Studenția întreagă din țară, în asentimentul căreia sunt, simte fierbinți lacrimi cu această despărțire și prezintă omagiile ei de respect, admirație și iubire profesorului savant, ce-i condus astăzi la mormânt, în lacrimile noastre, în lacrimile țării. Noi tinerii băzători în ușa științei nu putem a-i preamări nemurirea decât păstrând și păzind cu îngrijire articolele de crez, ce ni le-a lăsat.

În aceste articole de înaltă viață vibrează munca, munca limpede neumbrită de vanitate sau glorie. Solipește în ele nemărginirea, munca și modestia ca elemente de seamă în știința pură și universală.

Dar opera marelui nostru jurisconsult nu se mărginește în câmpul strict juridic. În ea trăiește și curatele noastre inspirațiuni de viitor ca neam, în arena vieții politico-sociale a popoarelor.

Și dacă în general țara românească, ca și așezământul juridic mondial suferă un mare gol prin această pierdere a jurisconsultului Alexandresco, apoi, în special, noi studenții țării, plângem și mai mult această moarte. O plângem, îndurerată asistență, pentru că lângă durerea ce-o primim toți prin moartea unui om de știință, noi studenții mai pierdem și un ilustru profesor și un bun părinte. Cine i-a fost elev și orice student, indiferent de facultate, ce i-a cunoscut căldura și dragostea cu care ne privea, mai plânge astăzi și pe un bun părinte. Bunul nostru profesor Alexandresco, pe stradă, pe sălile facultății, în tren, la cantină în totdeauna fără formologii stătea și ne ascultă. Câte frumoase învățătminte n'am mai fi avut de luat dela el, noi studenții tocmai în aceste vremuri de afirmate frământări în viața studentescă? Căci dacă se poate vorbi de drept comparat, tot așa se poate vorbi și de profesor comparat, decan comparat, părinte sufletește comparat. Plânge dar studenția țării această moarte și nu face nici-o comparație pentru a nu-i se mări durerea.

Cu ochii brodați de cele mai cinstite lacrimi, studenția neamului românesc în acest moment de-o foarte pronunțată emoție, ingenunche în fața cerului și a acestui sicriu și rugător își înalță glasul către Dumnezeu spre a primi în sânul lui pe savantul profesor și părintele ei Dimitrie Alexandresco.

Discursul d-lui avocat și fost ministru GR. L. TRANCU IAȘI, în numele foștilor elevi ai defunctului

„La moartea profesorului meu Dem. Alexandresco”

Intristată asistență,

În liniștea căsuței din Sărărie, în noianul de hrisoave și documente, fruntea albă care se asemănă cu frontispiciul unei cărți sfinte deschise și a cărei brăzdări te făceau să te gândești la atâtea linii dintr-o pravilă, de acum înainte nu se va mai apleca din zori și până noaptea târziu deasupra manuscriselor care aveau să ridice mărețul monument al dreptului civil.

Copilăria m'a învățat să cunosc psalmii elopotelor Mitropoliei din Iași, tovarășele suferințelor și bucuriilor mele. De data aceasta au fost vestitoarele prăbușirii copacului falnic al științei juridice românești. Ce trist și ce înălțător este totuși poemul stejarului căzut. Cât își ridică vârful său către înălțimile cerului albastru nimenea nu vrea să știe nici cât loc ocupă și nici câtă umbră dă! Numai când e doborât lumea îngrijorată și oprită în vâltoarea activității zilnice își dă seamă de lipsa lui!

La sfârșitul celui de-al XI-lea volum al comentariilor sale, Dem. Alexandresco avea dreptul să reproducă sfârșitul pravilei lui Vasile Lupu: „*Laudă lui Dumnezeu creatorul care după început a dat și sfârșitul!*” Noi nu putem să aducem astăzi lauda aceasta. Alexandresco care nu lăsa nimănui sentimentul bătrâneții, el care cu setea de eternitate, a desăvârșit unitatea superbă a unei vieți închinată până la ultima clipă dreptății și adevărului, ne deprinsesem să-l considerăm nemuritor și în făptura lui fizică!

Nemuritor socoteam că este și așa îl visam noi care-i știam sufletul, noi care-i apreciam veselie. Cu toată intensitatea vieții și cu toate amărăciunile nu lua viața în tragicul ei. Surâzând în viață nu înseamnă că renunța la luptă, ci dai apriga bătălie pe o vreme senină.

Unii sfinți ai bisericii au tras din durere cea mai bună dovadă a vieții. Mulți învățați cred că cea mai evidentă dovadă e pasiunea. Ce e o viață fără pasiuni?

Dante lăsa la poarta infernului pe toți cei ce au trăit fără blam și fără laude. ființele neutre, inerte și mizerabile cărora le-a fost frică de viață și le pedepsea cu o desconsiderare mai mare decât blestemul. Prin pasiune se afirmă vitalitatea noastră și numai forța spiritului poate să analizeze și să redea forța pasiunii. Alexandresco era un pasionat și partea socială a operei lui ne-arată pasiunea sa pentru idealul justiției sociale și a comunității dezrobite. Cine i-a cetit paginile consacrate celor obijduiți, celor umiliți! Cine l'a ascultat în Senat vorbind de suferințele celor pe care viața i-a nedreptățit. Cine l'a văzut plângând la cursuri atunci când

vorbea de situațiunea copiilor naturali, a copiilor nimănui și-a dat seama de înaltele lui sentimente, de solidaritatea omenească, degajat de ura de rasă, de clasă, de naționalitate și de religie. Reflexul social al operei lui juridice este urmărirea bucuriei sublime de a aduce toți oamenii la *plenitudinea umanității!*

Aceste principii le semănă și în cărțile lui și în cursurile lui și în discursurile lui. Și dela catedră și de pe tribuna parlamentară. Noi care am învățat la școala lui am dus mai departe învățăturile lui și dreptatea împărțită de colegii noștri magistrați și directivele celor ce s'au aruncat în vârtoarea vieții politice poartă competența acestor sfinte învățături.

Viața unui om nu este exemplară de cât atunci când este închinată scopurilor care o depășește. În România de odinioară profesorul nostru a pregătit prin opera sa pe cei ce aveau să înfăptuiască mărirea de astăzi, acum gătise proiectul Codului Civil care avea să consolideze, să închege opera de mâine, întâia a văzut-o înfăptuită, a doua încă nu. Profesorul nostru nu părăsește lumea așa cum o părăseă Michel Argelo cu durerea înfrângerei pentru că n'a putut să isprăvească nici una din operele sale capitale. Profesorului nostru trebuie să-i cântăm acum imnul eroilor, pentru că el părăsește lumea nu ca un învins, ci ca un învingător.

Și imnurile eroilor nu se cântă în jale și în tânguiri. Cu toată durerea noastră, trebuie să conducem pe neuitatul nostru profesor în versuri de triumf și în fața sufletului lui blând și bun să ne prindem cu toții că sămânța aruncată va da roade și vom continua opera lui mare pentru consolidarea țării, pentru idealurile justiției societății și umanității dezrobite!

Discursul rostit de D-l Profesor VESPASIAN V. PELLA, în numele Cercului de Studii penale, penitenciare și poliție științifică.

Jalnică adunare!

Cercul de studii penale, care s'a onorat, având printre membrii săi pe profesorul Alexandresco, mi-a atribuit dureroasa misiune de a-i aduce astăzi un ultim și pios omagiu.

Rare ori le este dat marilor muncitori intelectuali, de a vedea consacrarea definitivă a operei lor.

Profesorul Alexandresco a avut însă mângâierea, de a supraviețui propriei sale morți, de a se bucura, în viață fiind, de admirațiunea și respectul unanim ce înconjoară în totdeauna memoria aceluia care prin lucrările lor, au îmbogățit patrimoniul culturii naționale!

Cu toții trebuie să recunoaștem, că această consacrare unanimă a unei opere, venită chiar înainte de moartea ființei pământești a aceluia care a înfăptuit-o, se datorează în primul rând puternicei personalități a marelui jurisconsult, concretizată prin

admirabila armonizare a forței de muncă constructivă, cu puternicul talent de exteriorizare a ideilor, și cu acele minunate calități sufletești, cari l-au făcut să plutească în totdeauna de-asupra noianului de patimi și răutăți omenești.

Slujind de aproape o jumătate de veac la altarul dreptului, profesorul Alexandresco a găsit în imensa generozitate și bunătate a sufletului său, toate însușirile necesare spre a se identifica acelui drept superior, acelei „*ars boni et aequi*“ precum îl defineau jurisconsultii din antichitate.

Această artă a binelui, și-a găsit slujitorul în omul care fusese par'că zămislit, spre a săvârși numai fapte bune, în omul care purta în suflet o generozitate, în fața căreia rămâneau dezarmați chiar acei ce-ar fi încercat, din cauza invidiei sau nepuținței, să umbrească strălucirea operei sale.

Prin perspectiva depărtării în timp, cei de mâine vor cuprinde poate mai bine complexul operei pe care a înfăptuit-o profesorul Alexandresco.

Ceeace generațiunile viitoare vor recunoaște însă în primul rând, este imensa contribuțiune pe care a adus-o acest mare muncitor intelectual, la formarea unei științe juridice românești.

Incepându-și activitatea într-o epocă, când la noi, jurisprudența apărea ca un palid reflex al jurisprudenței franceze, și aceasta din cauza aplicațiunii unei legislațiuni cu totul străină de moravurile și tradițiunile noastre juridice, profesorul Alexandresco, prin monumentală sa lucrare asupra dreptului civil, cât și prin studiul său asupra vechiului și noului drept românesc, a dat putința celor chemați să participe în România la dezvoltarea teoretică și la aplicațiunea practică a științei dreptului, ca să se folosească de bogatul său material istoric, doctrinar și jurisprudențial.

Lucrările sale au contribuit, ca în jurisprudența noastră, să se afirme din ce în ce mai mult acel caracter național, acel caracter care transformă dreptul dintr-o știință abstractă într-o știință vie, care oglindește în aplicațiunea legilor, spiritul și moravurile juridice ale fiecărui popor în parte!

Și dacă la acele lucrări, mai adăogăm nenumăratele sale note de drept civil, penal și comercial apărute neconținut în revistele noastre juridice, ne dăm seama că opera profesorului Alexandresco, se confundă aproape cu știința juridică românească din ultima jumătate de veac, că activitatea sa științifică se identifică cu viața dreptului românesc contemporan.

Puternică era emoțiunea, și înălțător era de asemenea sentimentele de mândrie națională, pe care îl aveau foștii săi elevi, atunci când trecând fruntăriile și ducându-se să-și completeze cunoștințele la facultățile din străinătate, auzeau la cursuri citându-se numele profesorului Alexandresco ală-

turi de cei mai de seamă juriconsulți ai omenirii.

Câtă stăpânire de sine, câtă putere de rezistență în fața tentațiunilor de ascensiune politică, i-au trebuit neobositului muncitor spre a înfăptui o operă a cărei realizare cerea decenii întregi de activitate intensă și neîntreruptă!

Și dacă acum suflul vieții s'a desprins de făptura sa pământească, profesorul Alexandresco continue totuși să existe!

El trăește în sufletele foștilor săi elevi, astăzi profesori universitari, magistrați și avocați!

El trăește în sufletele tuturor acelor, pe cari i-a stăpânit prin strălucirea operei sale științifice, pe cari i-a cucerit prin nemărginita bunătate a sufletului său.

Iar în aceste timpuri de răsturnare a valorilor, în aceste timpuri când repulsiunea de muncă continuă și metodică, apare uneori ca un fenomen îngrijitor, activitatea marelui juriconsult este menită a sluji și ca un puternic învățământ.

Munca sa prodigioasă și ordonată, să slujească de pildă tuturor acelor cari în ramura activității lor doresc să îmbogățească patimoniul culturai noastre naționale!

Bunătatea și sinceritatea sufletului său, să fie pururi în mintea acelor ce năzuesc să se ridice spre culmile atinse de această puternică personalitate a științei juridice românești.

Și nu cred că va putea fi pentru ei, elogiul mai măgulitor decât a le spune:

„Ați fost tot atât de muncitori ca profesorul Alexandresco, ați fost tot atât de buni și iertători ca fostul decan al facultății juridice din Iași!”

Îngăduiți-mi deci, ca să unesc în ultimele mele cuvinte piosul omagiu al Cereului de studii penale cu profunda admirațiune a fostului său elev și apoi coleg de facultate, care își dă seama că odată cu moartea maiestrului iubit, dispare un mare juriconsult, un mare muncitor intelectual și mai presus de toată un suflet asupra căruia s'au concentrat, timp de șapte decenii, razele luminoase ale unei nemărginite bunătăți!

Fie ca admirațiunea ce i-o purtam, să se transforme într-o înălțătoare năzuință de a-i urma exemplul, și să devină generatoare de mai multă bunătate și generozitate în toate acțiunile noastre!

Discursul d-lui avocat Ion S. Codreanu în numele Comitetului de Direcție și Redacție al Revistelor: „Curierul Judiciar“, „Jurisprudența Generală“ și „Biblioteca Marilor Procese“.

Intristată asistență,

Dimitrie Alexandresco care până eri n'a părăsit condeiul din mână și care pentru toți prietenii și cunoscuții avea câte o vorbă plină de humor, s'a stins din viață, ne-a părăsit! Ne-a părăsit tocmai când

ne-era mai necesar. A murit cu mâhnirea în suflet că n'a apucat să vadă realizată Unificarea legislativă, operă căreia se devotase, având tot materialul gata pentru Reforma Codului Civil, din care o parte a și fost publicat în „Tribuna Juridică“.

Savantul nostru dela Iași, profesorul și decanul Facultății de Drept, Dimitrie Alexandresco, putem spune, cu drept cuvânt, că a fost părintele literaturii juridice în țara noastră.

El ne-a hărăzit cele 15 mari volume „Tratat de Drept Civil“, operă de mare valoare, care deși n'a fost premiată de Academie, totuși a câștigat cel mai mare premiu prin recunoștința ce-i poartă toți profesioniștii: magistrați și avocați din biblioteca căroro această operă nu lipsește, iar acei cari n'o au, sunt cu regretul că nu o mai pot găsi fiind de mult epuizată.

Tot datorită lui Dimitrie Alexandresco, putem spune că s'a creiat la noi gustul serisului și al cititului literaturii juridice. El este acela care a colaborat din tinerețe la revista „Dreptul“ și a fost un timp în care, datorită numai lui, această revistă a putut trăi. A început a colabora la Revista fondată de noi „Curierul Judiciar“ încă dela 22 Februarie 1898, când în Nr. 8 a publicat primul articol: Despre responsabilitatea civilă a advocaților, iar la Decembrie 1899, cu Nr. 45, a luat Direcțiunea acestei reviste, făcând-o — după cum am zis în revista primului număr din acest an — să ia întâietatea printre revistele de drept din țară și a se egala cu revistele similare din străinătate.

N'a fost revistă de drept care, apărând, să nu aibă articole și note de ale ilustrului savant Alexandresco. A fost Director la „Tribuna Juridică“, a fost Director la „Justiția“ dela Iași, a colaborat regulat la „Pandectele Române“, „Jurisprudența Generală“, „Curierul Judiciar“. Multe articole și note ale sale au fost reproduse și în revistele străine: Dalloz, Sirey, etc.

Datorită tot lui Alexandresco, mulți distinși magistrați, uitați pe la judecătorii depărtate, au avut ocazia să fie puși în evidență, publicându-le hotărârile însoțite de note, prin care analizându-le, îi lăuda și-i recomanda, și astăzi ei se găsesc ocupând cele mai înalte posturi în magistratura țării.

Ca profesor, Dimitrie Alexandresco, s'a bucurat de cea mai mare considerație. Cursurile sale erau ascultate cu plăcere nu numai de studenți dar și de profesioniști, fiindcă erau pline de erudițiune și nu oboseau, pentru că erau presărate cu câte o mică digresiune, care dădea o mai mare savoare studențului său.

Era nu numai jurist ci și un literat în adevăratul sens al cuvântului, pentru că posedă pe lângă o bogată cultură clasică latino-greacă și o aprofundată cunoaștere a limbilor moderne: franceză, italiană, spaniolă, germană, asimilându-și totul cu ușurință, având o memorie extraordinară care-l ajuta.

Dimitrie Alexandresco, ca magistrat : Procuror-General și Consilier la Înalta Curte de Casație, s'a relevat prin savantele concluziuni ce lua și prin re-actarea deciziunilor în cele mai complicate și controversate chestiuni de drept.

Ca avocat, Dimitrie Alexandresco a fost neîntrecut. Totdeauna pledoariile sale documentate, aduceau și câte o notă veselă, care de multe ori dezarma pe adversar. El posedă cea mai vastă bibliotecă juridică și literară română și streină.

Ca parlamentar ilustrul defunct n'a trecut ca atâția alții printre reprezentanții națiunii numai cu numele. Dată fiind extraordinara sa pregătire și cunoștință a legilor, el a fost utilizat cu mult folos la întocmirea diferitelor proiecte de legi, iar atunci când veneau în debaterile adunărilor, cuvântul său contribuia în a lămurii și completă cu toată competența și autoritatea acele proiecte.

Ca fost student al său, care l-am apreciat ; ca prieten cu care împreună am colaborat 26 ani, și în numele Comitetului de Direcție și Redacție al „Curierului Judiciar“, „Jurisprudenței Generale“ și „Bibliotecii Marelor Procese“ la care defunctul Dimitrie Alexandresco a colaborat, transmitând cele mai sincere condoleanțe mult îndureratei sale familii, depunând o lacrimă de adio pe sicriul său, îi repetăm cuvintele pe care în viață fiind i le-am spus : Deși pentru tine, Ilustre Stăpâne, nu s'a găsit un loc printre Academiciani, fii mulțumit că ai fost un bun patriot, ai muncit o viață întreagă pentru binele țării, ai onorat Magistratura, ai onorat Baroul, ai onorat Universitatea, ai onorat Parlamentul, ai onorat Presa Juridică; fii mulțumit! Vei muri, dar vei rămâne pururea în amintirea tututor și nu vād pe nimeni care ți-ar putea lua locul. Va trebui mult să treacă până ce se va naște un al doilea Alexandresco.

Imi mai împlinesc încă o datorie aceea de a respecta cu sfîntenie aducând la îndeplinire o ultimă dorință a lui și anume aceea de a-i pune sub căpătâiul de veci mai multe exemplare din revistele lui iubite „Jurisprudența generală“ și „Curierul judiciar“ la cari a colaborat până a închis ochii și căroro le-a lăsat câte un stoc de note jurisprudențiale care vor urmā să fie publicate post mortem de aceste reviste.

Vecinică să-i fie amintirea !

Discursul d-lui avocat P. POGONAT. în numele Partidului Poporului al cărui membru era defunctul.

Intristată adunare,

Sunt stăpânit de adâncă tristeță; s'a stins hărnicia fără odihnă și strălucirea personalității marelui D. Alexandresco.

Durerea pierderii ades alintă pe cei ce s'au dus pentru alinarea celor ce rămân — pentru aceasta cauți printre lacrimi nota caracteristică a suferin-

țelor tale — cu D. Alexandresco cercetarea aceasta e mai grea, căci pierderea e pentru însuși neamul românesc. Ca să poți arăta această durere trebuie să te duci cu gândul la 1878 când a venit el în țară, să cunoști exact cultura juridică de atunci și să pornești în scurgerea vremii cu el — să-l urmărești — zi și noapte, ceas cu ceas scriind, adunând material — să-i vezi apărând volumele, multă vreme singur, să le înțelegi efectul, lumina care au radiat-o, modul în cari au intrat — ani după ani — să urmărești apariția revistelor una după alta cu articolele lui cu evoluția lor la lumina și stimulntul acestui călăuzitor al vieții juridice al țării sale. Numai adâncind sufletul țării ; numai punând în contrast epoca când și-a început activitatea sa — cu această epocă în care a închis ochii și a pus pe piept mâinele lui la hodină pentru totdeauna, poți înțelege folosul pe are l'a adus țării. El este fără discuțiune posibilă — fruntaș al marelui generațiunii care a format din punct de vedere juridic generațiunea de azi.

Este un nedreptățit căci nu se va putea spune acum întregul bine ce l-a făcut țării.

Nu numai familia lui este tristă, dar și Iașul, căci i-a căzut din diadema intelectualității sale una din cele mai de seamă străluciri — cu care se mândreă. E tristă țara căci și-a pierdut o călăuză veche și statornică care i-a trecut peste hotare bunul renume.

Pentru a-l descri întreg și cu dreptate, trebuie să te poți înălță la personalitatea lui.

Alexandresco s'a dus în Franța de copil și a stat acolo, a absorbit finețea, hărnicia mediului acestei țări ce stă în fruntea intelectualității lumii — a stat acolo toată copilăria, toată adolescența și o bună parte din tinerețe, a venit om format, a păstrat umanitarismul, hărnicia, sistemul la muncă și respectul întrebuintărei vremii de acolo.

De aceea dela dânsul au rămas între altele: 11 vol. *Tratatul de drept civil*, 1 vol. în franțuzește — și 4 vol. în două ediții.

Era un adânc cunoscător al dreptului și un pasionat al culturii.

Cultura lui l'ar fi putut face un strălucit avocat dacă nu s'ar fi sacrificat toată vremea scriind tratate și articole.

Strălucirea minții lui îl făcea veșnic interesant.

Era iubitor și milos pentru cei ce sufăr, ironist și disprețuitor al aleăturilor nedrepte, ale celor urcați fără muncă și fără merit.

Absorbit în lumea gândurilor se străina de luptele complicate ale vieții în care părea câte odată desarmat sau stângaci.

Așa s'a strecurat în sufletul generațiilor cari l-au ascultat la cursuri — și cari formează întreaga generație matură a juriștilor de azi. așa me-a arătat rostul vieții tuturor care îl consultam și toți avem tratatul său — licoare caldă, dulce și civilizatoare

când vine din suflet — luminează și învățământ când vine din lumina minții lui.

Era izvor nesecat de hrană sufletească neamului său și te simțea stingherit de marea lui modestie.

Sufletul lui de acum a rămas închis numai în scrierile lui, dar tot îl avem, îl citim, îl simțim, ne convinge, ne mângâie, ne înduioșează, și când picură mahnirea căci n'a fost răsplătit de ajuns de țara sa pe care a slujit-o și a iubit-o cu atâta credință și dragoste.

Lumina cu care ai plutit deasupra neamului tău cu care l-ai încălzit, l-ai învăluit, este partea divină cu care, om superior te-ai distins de restul neamului tău.

În numele partidului poporului al cărui membru ai fost, aduc condoleanțe familiei.

Intristată Doamnă, dacă bătrânul dumneavoastră tovarăș de viață s'a stins, aveți mângâierea că îl plânge din adâncul sufletului tot neamul românesc. Dangătul clopotului de azi atinge de grijă țara, căci i s'a surpat un stâlp.

Iubite prieten, prietenii tăi, târgul tău, Iașu, care ți-a fost așa de drag, neamul tău întreg se roagă pentru tine să-ți fie somnul lin și țărâna ușoară.

După care sicriul a fost ridicat de către studenții defunctului și pus pe dric și în cântecul muzicilor și al corurilor secundat de un Batalion de soldați — cari au dat onorurile, defunctul fiind decorat cu mai multe ordine — și de un imens public a fost transportat la cimitirul Eternitatea din Iași, unde a fost înmormântat.

Felinarele, pe tot parcursul, erau iluminate și învelite cu zăbranic negru.

Așa s'a dus dintre noi Dimitrie Alexandresco.

ISCOD

Investirea instanței de fond ¹⁾ de către instanța de casare

VI. Pentru a ne ocupa de chestiunea investirii instanței de fond trebuie examinat mai întâi:

Câte feluri de casări sunt?

Există *casare totală* și *casare parțială*.

O parte litigantă se poate plânge instanței supreme de toate punctele de litigiu asupra cărora instanța de fond a statuat și care-i pot aduce pagube prin consecințele ce s'ar putea trage. Se poate însă ca partea să nu se plângă decât de unele puncte de litigiu asupra cărora s'a statuat. Rezultatul înaintea instanței supreme, poate fi că unele puncte de litigiu să fie considerate ca rău judecate de instanța de fond și să caseze asupra lor, iar alte puncte să rămână neatinse. Se poate întâmpla cum este cazul nostru, ca din chestiunile cari au făcut obiectul dezbaterilor, înaintea instanței de fond, cum este spre pildă: a) *novația* 2) *nulitatea absolută sau*

relativă, să nu se aducă în discuția Curții supreme decât chestiunea nulității. Chestiunea novației nu a făcut obiectul unui motiv de recurs, apelantul câștigase punctul său de vedere, nu avea de ce să se plângă. El se plânse numai de violarea autorității lucrului judecat derivată din faptul că fusese judecat a doua oară asupra aceleiași chestiuni. Curtea admitând casarea chestiunilor invocate — fie că pentru unele nu s'a plâns partea, fie că Casația ar casă numai pe unele chestiuni, casarea este atunci parțială. În privința chestiunilor nepuse în discuție la Casație, sau respinse, există autoritate de lucru judecat: nimic și nimeni nu le mai poate schimba dacă Casația casează asupra tuturor punctelor deduse în judecată, casarea este *totală*, nu mai rămâne nimic din ceea ce judecase instanța de fond.

Vom cită în senzul casării totale, o jurisprudență a Inaltei Curți s. II, No. 33 din 1920. „Această hotărâre odată casată în întregul ei cade împreună cu temeiurile ei fiind reputată *că nu a existat nici odată*, că la Curtea de trimitere se va pune din nou în discuțiune sentința apelată și părțile pot invoca atât vechile mijloace cât și altele ce nu au fost formulate mai înainte, că dar acest recurs urmează a fi respins ca fără interes“.

Din această jurisprudență ce cităm pentru a arăta ce înseamnă casarea totală, s'a tras concluziunea că s'ar putea susține teza că chestiunea novației nu ar fi decât UN MOTIV pe care s'ar rezima hotărârea casată, astfel că prin casare dispăre și motivul indirect, deci nu era nevoie de introdus recurs contra jurnalului din 8 Martie, care admisesse novația. Dacă s'a urmărit cu atenție prima parte a studiului nostru, se poate constata că altele sunt motivele, *temeiurile*, în virtutea cărora o instanță de fond statuează într'un fel asupra unui obiect de litigiu, motive care dispar toate, și nu pot fi invocate altele din nou la instanța de fond (instanța de trimitere) și altceva este ca o hotărâre de fond să cuprindă mai multe obiecte diferite de litigii, deduse în judecata ei, cari au o viață juridică proprie și din care hotărâre unele pot fi casate de instanța supremă, iar altele pot rămâne în picioare, fie ca nededuse în fața Casației, fie ca respins recursul în privința lor.

* * *

Un distins avocat al Baroului de Brăila, Domnul Ștefan Săftoiu, a susținut în concluziunile depuse la Curtea de apel s. II că singurul obiect al litigiului este acel cuprins în cererea introductivă de instanță. Dacă asupra acestui punct, care era în speță *anularea contractului posterior datei legii agrare*, Curtea de fond s'a pronunțat și după cererea celeilalte părți litigante, Casația casează, întregul proces se repune în discuțiune înaintea instanței de trimitere, căci un *singur cap de cerere* a fost dedus judecății. Eroarea provine din faptul că colegul nostru uită pe pârît în proces. Reclamantul a putut pune un

¹⁾ O parte din studiul anunțat în numărul trecut, ce va apare în broșură.

singur capăt de cercare „anularea convenţiunei din 1921“, dar pârîtul obiectând că convenţiunea din 1921 nu este decât modificarea vechiului contract anterior datei legii agrare, „*reus in exceptione fit actor*“. Reclamantul a prezentat instanţei de fond chestiunea că contractul este nou şi a *operat o novaţiune*. Din acel moment obiecte litigioase nu era numai „anularea contractului“, căci pârîtul nu s'a mulţumit să răspundă că nulitatea acestor contracte fiind relativă, nu poate fi propusă de reclamant pentru ca procesul să se mărginească asupra acestui obiect. Pârîtul a susţinut că e contract anterior datei legii agrare şi atunci dezbaterea a urmat fatal şi asupra novaţiunii. Nimeni n'a dedus chestiunea novaţiunii în faţa Curţii de Casaţie, deci chestiunea rămâne definitiv câştigată.

* * *

În opiniunea separată ce am citat, Domnul consilier Solomon spune că examinarea motivului de drept a unei acţiuni întru cât aceasta singur nu soluţionează procesul, dar îl îndreaptă pe o anumită cale, este o încheiere premergătoare.

Domnul Solomon crede că, dacă instanţa de fond respinge chestiunea „novaţiunii“ şi astfel chestiunea anulării rămâne fără interes, deoarece nefiind novaţie, vechiul contract era anterior legii agrare şi deci neanulabil, este dependentă atât de mare între ambele chestiuni, în cât prin admiterea „novaţiunii“ instanţa n'a făcut decât să îndrepte procesul „pe o anumită cale“...

Mai întâi chiar dacă „novaţia“ ar fi fost numai un motiv de drept al unei acţiuni în anulare, încă instanţa de fond pronunţându-se asupra chestiunii, este autoritate de lucru judecat, cu totul independentă că viaţa juridică fiindcă chestiunea novaţiunii nu este legată de chestiunea nulităţii relative sau absolute ce s'a desbătut. Dacă Curtea de fond respinge chestiunea novaţiei, chestiunea anulării nu-şi mai are rostul, după cum am arătat. Atât şi nimic mai mult. Este o nouă chestiune — obiect de litigiu — care se discută la fond dacă novaţia este admisă, chestiunea nulităţii prezintă interes de a fi desbătută, o nouă chestiune în joc, dar nu o NOUA CALE se deschide pentru aceiaşi chestiune sau proces, după cum spune distinsul magistrat.

Obiectele de litigiu prezentate instanţei de fond, pot fi în legătură în sensul că respingându-se una din chestiuni, celelalte să nu mai prezinte interes, neputând fi utile decât dacă primele se rezolvă favorabil, dar nu servesc ca macazul căilor ferate să îndrepte acelaş tren pe altă cale... cum spune d. Solomon. Sunt mai multe trenuri din care unul neplecând, nu mai pleacă celelalte. Nu se încapă a îndrepta pe o anumită cale pe celelalte de oarece nici nu mai pot pleca...

VII. *Doctrina şi jurisprudenţa asupra materiei*
În sensul vederilor noastre, vom cită :

Pand. Françaises, V. Chose Jugée, No. 89 „La chose jugée devra donc independemment résulter des jugements statuant *définitivement* sur le litige ou du moins sur un point quelconque du litige“ (11).

Pand. Fran. V. *Cassation civile* No. 1856 : „Si la cassation est totale toutes les conséquences de la décision ataquée et toutes les parties de cette décision sont effacées comme la décision elle même. Si la cassation est au contraire *simplement partielle* les conséquences seules des dispositions cassées du jugements ont effacées. Les autres dispositions du jugement qui n'ont pas été cassées étant *maintenues*. *nitifs continuent à produire leurs conséquences et l'effet de la cassation ne les atteint pas*“.

Carré et Adolphe vol. IV, pag. 60, nous avons dit : „On a été souvent fort embarrassé pour expliquer le jugement définitif. Dira-t-on que c'est celui qui est irrévocable? Evidemment non. Tout jugement même d'avant dire droit devient irrévocable à partir du moment où il n'est plus susceptible d'aucune voie de recours. Est-ce celui qui statue sur un point litigieux? Pas d'avantage car les jugements d'avant dire droit mettent aussi fin à certains litiges.“

Pour bien comprendre quels sont les jugements définitifs, il faut se rappeler quels sont ceux d'avant dire droit. Or nous venons de voir que les jugements d'avant dire droit sont ceux qui concernent la preuve et l'instruction des prétentions des parties sur le fond.

Sont donc jugements définitifs d'abord ceux qui terminent la contestation, ensuite et aussi tous ceux relatifs à des incidents du procès qui n'ont pas pour objet la preuve et l'instruction du fond de l'affaire, notamment les jugements qui statuent sur une exception d'incompétence ou de nullité, sur une intervention, sur une recusation, sur une demande en renvoi, sur une péremption d'instance, etc.

Il peut arriver qu'un jugement soit à la fois pour partie définitif, pour partie avant dire droit. Supposons qu'une personne prétende avoir acquis la propriété d'un immeuble par la prescription de dix à vingt ans, et que son adversaire soutienne qu'elle ne pouvait acquérir que par trente ans, lesquels ne sont pas écoulés, le tribunal décide d'une part qu'il y a lieu d'appliquer la prescription de trente ans et d'autre part qu'elle devra être établie par tel moyen de preuve. Sur le premier point le jugement est définitif et sur le second il est interlocutoire“.

11) „Curtea după casare zice Crepon nu poate reveni asupra cheltuielilor de judecată date de prima Curte în cazul când partea care cere această judecată nu a fost recurentă, căci este autoritate de lucru judecat, recursul şi casarea neprofitând decât recurentului (I. *Crépon*, op. cit. no. 1930) cfr. *Glasson*, T. I, 450, 480, pag. 509 et suiv. *Jugements définitifs*„

Buletinul Casației, Pag. 238, anul 1900.

„Casarea profită numai persoanelor cari au cerut-o. A se admite că acel ce nu ceruse casarea, ar putea repune în discuțiune chestiuni definitiv tranșate, este a se violă un principiu că casarea nu poate folosi decât părții care a cerut și obținut casarea”.

În speța noastră, s'a cerut casarea pentru chestiunea violării autorității, lucrului judecat și asupra nulității absolute a contractului. Asupra novațiunii recurentul nu s'a plâns, nici partea adversă. A se admite că în fața Curței de trimitere s'ar putea repune chestiunea novațiunii, ar însemna că recursul ar profită celui ce nu l'a introdus, nici obținut, ceea ce este inadmisibil.

* * *

Buletin 1897, p. 217: „Drepturile și atribuțiunile instanței de trimetere sunt acelea cu cari dînsa este investită prin deciziunea de casare”.

Buletin Casației din 1865; pag. 202: „Casarea totală profită tuturor părților din proces: „orice hotărîri casată este socotită ca și cum n'ar fi fost. Curtea de apel deci, căreia se trimite judecata casată în întregime, nu are de loc a se preocupă de dispozitivul sentinței casate, ori de care parte prigonitoare, s'a făcut recursul ce a determinat casarea”....

Casarea totală făcând să dispară totul, partea adversă nu are a se plînge că nu mai există vreun obiect de litigiu asupra căreia s'ar întinde vîlul autorității lucrului judecat: nu a mai rămas *nimic judecat*. (12).

Cas. I, 106 din 7 Martie 1905 (Bulet. pag. 269): „Dacă este adevărat că în general pronunțarea unei hotărîri judecătorești de către această Înaltă Curte desființează în totul acea hotărîre și o declară ca inexistentă, totuși acest principiu nu este întotdeauna riguros exact pentru toate cazurile, pentru cuvîntul evident că, chiar din această lege rezultă pe deoparte că există și se pronunță de această Înaltă Curte și *casării parțiale*. Că pe de altă parte, este constant că casarea unei hotărîri lasă totdeauna să subsiste ca avînd caracterul de *lucru judecat*, toate capetele de cerere din hotărîrile instanțelor de fond cari nu au fost supuse casațiunii.

Prin urmare, cu drept cuvînt, instanța de trimitere în urma casării consideră ca *lucru judecat* și nu discută unele puncte invocate de părți asupra cărora se pronunțase deja instanța a cărei hotărîre se casase, dar cari nu fuseseră deduse în judecata Curței cu ocazia judecării recursului ce se făcuse în contra acestei prime hotărîri.”

12) Vezi în ce privește casarea totală *Cas. II, 369 din 1923*, în *Jurisprudența generală* din 1923 sp. 1527, care decide că mijloacele nepropuse la instanța a cărei hotărîre a fost casată, pot fi propuse înaintea instanței de trimitere, în caz de *casare totală*; *Cas. I, 320 din 1922*, în *Jurisprudența generală* No. 5 din 1923, speța 335.

VIII. Dreptul de recurs al părții care a pierdut pe o chestiune ce a făcut obiect de litigiu

Distinsul nostru confrate Cotty Stoicescu (13) în concluziunile scrise la Curtea de apel s. II pretinde că deși pe chestiunea „novațiunii” pierduse adversarul intimat în apel, din moment ce câștigase procesul prin declararea Curței că nulitatea este relativă, el nu avea interes să se plîngă la Curtea de Casație.

Din acest argument d. consilier Solomon a tras concluzia în opinia sa separată că „nu se poate contesta că pârîtul în acțiunea de reziliere și cari a câștigat atît la prima instanță cît și în apel, nu avea drept să atace cu recurs acea decizie favorabilă numai pentru faptul că judecătorii întemeindu-se pe un motiv greșit, după el, au respins totuși acțiunea”.

Greșeala în care cad persoanele citate mai sus, este că consideră un obiect de litigiu distinct, cum este chestiunea novațiunii, dezbătută la instanța de fond, ca un motiv (temei) greșit al respingerii acțiunii, adică al obiectului litigiului: „nulitatea absolută sau relativă a contractului”.

Motivele tezei contrarie se găsesc deja pe larg expuse în studiul nostru, nu mai revenim, că sunt două obiecte distincte de litigiu.

Vom arăta numai chestiunea din punct de vedere al dreptului de recurs și al interesului ce putea legitimă un recurs chiar contra jurnalului din 8 Martie 1923, cari se pronunță asupra novațiunii.

În adevăr, novațiunea fiind admisă, ca o chestiune invocată de reclamant, devenit pârît în excepția ridicată de pârît că contractul nu este decât o modificare a celui vechi, și Curtea de fond găsind că este un contract nou, care a distrus pe acel anterior, pârîtul are tot interesul, *nu pentru soluționarea procesului în anulare*, ci independent de aceasta *pentru apărarea drepturilor sale*, rezultând din primul contract pe care Curtea de fond îl consideră *novat*, deci stinse obligațiile și drepturile ce derivau din el, să se plîngă că rău a fost judecat asupra novațiunii și că — independent de chestiunea nulității — vechiul său contract este menținut și înțelege a profită de el. Avea deci tot INTERESUL să apere printr'un recurs, chiar contra așa numitului „jurnal” al Curței de fond punctul său de vedere asupra acestui obiect de litigiu.

Deci greșit spune d. consilier Solomon că: a susține că prin autoritate de lucru judecat asupra novațiunii s'a închis dreptul arendașului de a se apăra în instanța de trimitere, înseamnă a se consacra o inegalitate nedreaptă părților în proces prin aceea că s'ar recunoaște că o parte poate fi definitiv legată printr'o încheiere premergătoare pe care nu o poate ataca cu recurs L. Curței de Casație, iar re-

13) Trebuie să recunoaștem că dacă la Galați chestiunea de drept s'ar fi pus astfel cum a prezentat-o D-I Cotty Stoicescu la Curtea de Bușurești era cu totul alt teren de discuție cari putea complica situația.

aliniații IV să formeze aliniatul 2 și să fie trecut imediat după aliniatul I pentru ca astfel să se completeze unul pe altul.

D-l Ministru al Justiției, făuritorul legii, cum și d. Em. Dan, raportorul ei la Cameră, prin declarațiunile făcute cu această ocazie au primit inversiunea ca aliniatul I să-i urmeze aliniatul 4, apoi aliniatul II și în urmă aliniatul III, astfel după cum s'a și votat de Parlament, declarând că:

Aliniatul I stabilește principiul general că nu sunt considerate ca locuințe imobilele sau diviziunile lor în care se exercită un comerț sau industrie de orice categorie, fiecă chirieșii au sau nu locuință în acele imobile, iar aliniatele 2, 3 și 4 stabilesc numai în favoarea meseriașilor excepțiunile dela principiul de mai sus, fără ca între ele să existe vreun fel de antinomie. Că proiectul înțelege să protejuiască și să facă să beneficieze de prelungire, considerând locuința ca predominantă, locașurile în care lucrează un meseriaș singur ori cu ucenici sau ajutoarele sale.

Că atunci când e vorba de un meseriaș care are mai multe încăperi 2, 3 sau 5, nu importă, cazul se va supune Comisiunei arbitrale, care va avea să judece și să hotărască dacă predomină locuința și în cazul acesta este inevitabil, iar dacă predomină meseria sau atelierul atunci devine evacubil, și că în fine prin liniatul IV devenit al. II în urma votării inversiunii aliniatelor, înțeleg să protejeze în principiu pe meseriaș, care lucrează singur sau cu ucenici, dar că, fiecare caz să fie apreciat de justiție, votându-se art. 2 cu aplicațiunile de mai sus.

Prin urmare, din cele ce preced, reese pe deplin că dispozițiunile de favoare prevăzute în aliniatul II de sub art. 2 de mai sus, au fost luate de legiuitor spre a proteja în principiu interesele celor mulți și nevoiași care n'au case proprii și anume: pe meseriașii chirieși, dând în competența comisiunilor arbitrale să constate și să decidă ce anume preponderază în imobilul închiriat atunci când încăperile ocupate de meseriași, 2, 3 sau 5 chiar, nu importă, dau loc la îndoială, dacă atelierul sau locuința formează obiectul principal al contractului, predominarea locuinței având de efect beneficul prelungirii conform art. 1 din aceeași lege.

Că deși dispozițiunile aliniat. 2 de sub art. 2 sunt o excepție dela principiul înscris în aliniatul I de sub același articol, însă, ambele aceste dispozițiuni din cele două alinate, se completează unele pe altele, cele din aliniatul I referindu-se la chirieșii și comercianții și industriași, iar cele din aliniatul 2 la chirieșii meseriași prin derogare dela cele cuprinse în aliniatul I deoarece, pe cei din aliniatul I legea îi declară evacuaibili la Sf. Gheorghe 1925, iar pe cei din aliniatul II îi declară inevitabili și le prelungeste contractul până la Sf. Gheorghe 1927, dacă Comisia arbitrală decide că locuința predomină și formează obiectul principal al contractului, iar nu atelierul. Pe de altă parte, excepțiunile ce isvorăsc din aplicațiunea aliniatului II de sub art. 2, dintr-o lege de ordine publică cum este legea privitoare la regimul excepțional al raporturilor d'ntre proprietari și chirieși din Martie 1924, sunt de strictă interpretare și ele nu pot avea o altă aplicațiune decât în înțelesul strict al cuvântului.

Așă dar, prima obiecțiune ridicată de pârât, se găsește nefondată deoarece, comisiunea nu poate să zică că nu este competentă să rezolve chestiunea de față, din moment ce legiuitorul prin art. 2 alin. 2 de mai sus, și în scop de a proteja pe meseriași, i-a dat în mod expres în competența sa ca să decidă și din moment ce prin nici o lege și nici prin vreun alt text nu i-a luat din competență asemenea chestiuni și nici nu le-a dat în competența altor instanțe.

A decide contrariul, admitând părerea părții pârâte ar fi, de a se refuza aplicațiunea legii, și a se da o decizie casabilă cu violarea legii, declarându-se incompetent pentru o afacere, pentru care este compentă. Tot așă și obiecțiunea de a 2-a se găsește nefondată ca și cea dintâi pentru aceeași rațiune.

Este drept că legiuitorul prin art. 27, la care trimite art. 34 pe chirieși, ca să introducă acțiunea, a prevăzut că Comisiunile arbitrale sunt competente să rezolve numai cererile de fixarea

chiriilor și că toate celelalte chestiuni isvorite din contractele de închiriere se vor judeca de instanțele judecătorești ordinare după competență, însă aceste dispozițiuni nu se referă la chirieșii meseriași, ci la ceilalți chirieși care nu sunt meseriași și numai printr-o inadverentă legiuitorul n'a prevăzut prin art. 27 că comisiunile arbitrale sunt competente să judece și cererile isvorite din aplicațiunea aliniat. 2 de sub art. 2, de oarece, competența în materie a Comisiunilor arbitrale, nu-și are sediul nici la art. 27 paragraful I de sub capitolul 5, nici la articolul 38, paragr. 3 de sub același capitol, ci este împărțită în lege și e prevăzută și de art. 2 liniatul 2 de sub capitolul I și de art. 18 aliniatul 2 de sub capitolul III și de art. 48 de sub capitolul VI, după cum legiuitorul a rezolvit fiecare caz în parte după echitate și dreptate, întrucât intenția legiuitorului n'a fost ca să legifereze dispozițiuni ca cele cuprinse în aliniatul 2 de sub art. 2 ca să nu fie aplicabile ci din contră, prin aceste dispozițiuni a vroit să protejeze pe cei mulți și nevoiași asigurându-le o judecată mai promptă prin Comisia arbitrală.

Considerând că pârâtul a recunoscut azi că a închiriat reclamațiilor cinci camere, iar din contractul de închiriere prezentat în original la dosar și transcris de Trib. Gorj la Nr. 743 din 920 cum și din certificatul cu Nr. 653 din 924, al Corporației Tg.-Jiu, reese că reclamantii sunt meseriași, exercitând meseria de tinichigerie.

Prin urmare, Comisia este competentă să decidă în speță, ce anume predomină în imobilul închiriat, locuința sau atelierul? și dar în acest caz excepțiunile ridicate de pârât găsindu-se nefondate, urmează a fi respinse.

Pentru aceste motive, Comisiunea compusă din d-l Președinte M. Foișoreanu și membrul P. Sietcu, în neunire cu d. judecător M. Barbescu, care, pentru motivele din opiniunea separată atașată la dosar a fost de părere contrarie, în majoritate, respinge ca nefondate excepțiunile de incompetență și de neregularitate a acțiunii ca rău introdusă, ridicate de pârât și în consecință;

Consideră că Comisiunea arbitrală este competentă să decidă în speță.

—(ss)M. Foișoreanu, P. Sietcu.

O Statue în București și un Bust la Iași lui Dimitrie Alexandresco

Comitetul de Direcțiune al Soc. An. CURIERUL JUDICIAR, în unire cu Comitetul de redacțiune al revistelor „Curierul Judiciar” și „Jurisprudența Generală” în dorința de a imortaliza pe acela care a fost: patriotul luminat, profesorul și juristul savant, muncitorul neobosit, Comentatorul Codului civil, adnotatorul hotărârilor judecătorești, părintele literaturii juridice române, creatorul gustului scrisului și al cititului acestei literaturi, propune a se constitui un mare Comitet, care să lanseze liste de subscripții pentru adunarea unui fond, care să permită a se ridica o statue pe Piața Palatului de Justiție din București și un bust în sala Universității din Iași aceluia care a întrupat aceste mari calități, lui

Dimitrie Alexandresco.

Facem un călduros apel tuturilor foștilor săi colegi, prieteni și elevi, pentru a ne da concursul lor în acest scop.

Facem de asemenea un călduros apel PRESEI și în special Presei juridice, pentru a ne seconda la această inițiativă, rugând-o a reproduce acest apel.

Adesiunile se primesc la „Curierul Judiciar”, București, str. Artei 5

„Curierul Judiciar” și „Jurisprudența Generală” se înscriu cu suma de 5000 lei.

„CURIERUL JUDICIAR”